

20 к.

ДРАГО

ОЛЕКСАНДРА
КОВАЛЬОВА

**СТЕПОВІ
ОЗЕРА**

Поезії

ХАРКІВ
«ПРАПОР»
1982

84.Ук 7
К56

Александра Ковалева родилась
в 1948 году на Ворошиловградщине.
По специальности она филолог,
преподает иностранный язык
в Харьковском сельскохозяйственном институте.
«Степные озера» — ее первая книжка.
В ней лирические раздумья о прошлом,
о сегодняшнем дне.

Художник А. С. Трофименко

Рецензенты:

А. И. Кацнельсон, В. Я. П'янов, М. Т. Шаповал

К $\frac{70700-011}{M218(04)82}$ 43-82. 4702590200 © Видавництво
«Прапор», 1982

* * *

Щоб між мною і словом
Не стояло нічого,
Щоб у ночі моєї
Було чисте сумління, —
Адже мало вогню,
Мови й музики мало,
Щоб родилася пісня,
Висока й нетлінна.

Ті, що вчили мене,
Вміли твердо ходити,
Серця їхнього стало б
На тисячу літ!
Ті, що вчили мене,
Вміли словом творити
Зорі — з поту і крові,
А з каменю — хліб.

Повний місяць пливе,
Не питає дороги,
І хвилюється ніч,
І відлунює гулко.
І я прагну збагнути
І олюднити словом
Те, що душу пече,
Що обпалює губи.

ПО ДНІПРУ

I

Хто куди, а я — на прощу
В Київ, Канів, Запорожжя,
Знов свят-літо почалось,
Знов у серці завелось
Щось весільне, щось купальське,
Розучились очі спати,
Ноги — по землі ходити,
Руки — милому годити,
Уві сні і наяву
Я лечу або пливу.
І не тиснуть мені роки
Ані в скронях, ані в грудях,
Стільки сонця і тепла!
Чи стара я, чи мала,
Щедру ласку не турбує.

Дайте мені надивитись
На круті високі кручі,
Дайте випити до дна
Ніч розкішну, повну рути.
Не скупітесь, прошу вас,
Ні на фарби, ні на звуки,
Мене візьмуть на поруки
Буря, вічність, простір, час.

II

По Дніпрових хвилях-врунах
Мчить ракета, мов стріла.
Вічний голос, вічне диво
Знову чується здаля.
Те, що зветься Батьківщина,
Чим у світі живемо,
Що наш труд і відпочинок,
Що не знає мір і мод,
Кличе голосом чайним,
Лине гомоном морським
І питає — не жартує:
Хто ти є, і де, і з ким?

Там Тарасова могила,
Там Каховка й Дніпрогес.
Там у Києві Софія
Сяє золотом з небес.

А в маленькій Сугаківці
Поміж хвиль, осель і трав
Та дорога до Берліна,
Що твій батько протоптав.

І все те, чим важко й плавко
Диха полудень в жнива,
І все те, що дзвоном криці
В рідних гімнах ожива, —
Входить в душу, міря долю,
Невідступно в серце б'є
Й золото снаги людської
Розміняти не дає.

III

Щоб дивитись чесно в очі,
Щоб збагнути все до дна,
Що нас може поєднати,
Що нас може роз'єднать,
Щоб зуміти щирим словом
І без грому дати озон,
Щоб почули душі юні
Наших душ немарний зов, —

На терпкім Дніпровім вітрі
О розхмареній порі
Нас жаліли добрим жалем
Наші мудрі матері.
Нам явили очі й крила,
Нам явили трудний день,
Щоб шукали, щоб ходили,
Як на прощу, до людей.

Не скупітесь, прошу вас,
Ні на фарби, ні на звуки,
Мене візьмуть на поруки
Буря, вічність, простір, час.

НА ЛЕЗІ ТРИВОГ

Диптих

I

Я злагоди не бачу на землі.
Тут мертве із живим хтось переплів.
Тут ранньою весною нам до ніг
Чіпляється, як привид, білий сніг.
А серце хоче цвіту і тепла,
А руки прагнуть діла і добра.
А очі бачать те, чого нема,
Що слово мое радістю пройма,
Що торжествує: все це наяву —
Я сперечаюсь, плачу, я живу!
Свої пісні співа мені земля.
Я — її частка? Чи вона — моя?
Тут все збагнути духу нестає.
Тут кожна смерть життя нове дає.
Ось набігає пісня степова,
Он з долу підіймається трава,
Он промені влітаються в коріння,
Мов заперечують саму можливість тління.
Он облітає ряст на білій кручі.
І кожна мить така скороминуща!

II

Такі приходять в душу почуття,
Що слів вона соромиться і тихо
Шука собі найтонших переливів —
Місточок між бугтям і небугтям.
Хитає пам'ять той ламкий місток,
Як вітер нерозумний набігає.
Але душа глибинно відчуває,
Що ця краса — колиска для думок.
І хмари прибирають дивних форм.
О плинність дня! Вітри-зеленові.
І сум того, чого не розумію:
Земля — це дім мій? Чи одна з платформ?
Бо Всесвіт постає, немов кристал.
Де кожна грань у трепеті дзвінкому
Просвічується окові людському.
Ти відчуваєш, доле? — Час настав!

МАТИ

1

Коли мати пише в листі,
Що все гаразд,
Коли пише листа на кілька слів
Про погоду, про внуків,
Про клопіт свій,
Я боюсь читати між рядків.

«Сторожую вночі,
Вдень обід варю,
Трохи схудла, а так все гаразд».

Не дивлюсь між рядків,
І легко звучать
Тихі слова з-під її пера.

2

Прилітає ластівка
По обіді.
Така ж, як і мати моя, —
Чорно-біла.

Прилітає голуб
З неба синього.
Такий, як і мати моя, —
Тихий і сивий.

А в полі дорога,
Знайома змалку.
І з дален-далека
Йде моя мати.

Йде вона, тиха,
Крізь зелен-гомін.
На одному плечі — ластівка,
На другому — голуб.

3

Очі розтулю — небо сине.
На вікні жоржини й кавун розрізаний.
Це, мабуть, мати мене провідала,
Корів подоїла й хутенько в місто.

Спішила дуже: дитина хвора,
Взяла кавун, жоржин купила.
Он за рік вона завертає.
Якби звестись, до вікна кинутись!

В моєї матері плечі худенькі,
Трохи горбиться, на ногах — кирзові.
Риплять глухо так літо й зиму.
Навколо мене все біле-біле.
Лиш на вікні жоржини сині,
А за вікном по листю тихо
Відлуння
Давньої пісні.

4

Ген мати в степ іде у сизім світлі
І облітає, наче мак на вітрі.
Вона так рано, рано одцвіла,
Пішла, мов склала жертву пелюстками,
Щоб долю я по них свою знайшла
І цілий світ озвучила словами.

5

Десь мені мати
Не може лист написати.
Що вона робить —
Сапає, пере, доїть?
Десь її руки
Молоком пахнуть,
Може, в полі,
А може, вдома.
Ось вона встала,
Корову вигнала,
Перейшла вуличкою, а далі вигоном,
У полі стала під осокором,
Що там посіяли? Як упорались?
Бачу її дівчинкою,
Зозулям підкинутим,
Сиротою.
Бачу в Києві, Варшаві, Берліні.
Обпалена гасом,
Тільки очі та серце світлі,
А так вся чорна.

Бачу її щасливою
В Москві на виставці.
В легкому платті,
Має на вітрі,
Світиться радістю
Й мов соромиться
Тої радості перед світом.

Повоєнні роки,
Нас вдома двоє.
Молочай за шоками тана смачно.
Що привезе нам?
У Москві все незвичайне.
Приїхала, а долоні
Молоком пахнуть.
І від сходу до заходу
День у день
Все ті ж молоко, хліб,
Птаство гамірне.
Та ще слова,
На вокзалі сказані:
«Жити гарно, донечко,
Жити гарно».

* * *

Свіжістю віє, пахне земля.
Вогко й родюче диха рілля.
Ручками бруньку тугу розтуля
Світле березове немовля.

Просто ходити отак по весні.
Просто дивитись і слухать пісні,
Щоб, як метелик у бурштині,
Серце світилося у мені.

* * *

Люблю, як за стіною діти сплять,
І небо колихається над ними,
І повниться їх снами золотими,
І лебеді до них крізь сон летять.

Тоді слова, незаймані і чисті,
Мов піною морською перемиті,
Усім вітрам, усім очам відкриті,
На стіл мій падають кленовим листям

І ронять стигле, запашне тепло,
І лебеді безсмертні пролітають,
І тихим подихом благословляють
Мое веселе й добре ремесло.

ЛІТО

1

В місті ні літа, ані зими,
Є лиш мороз і спека.
Літо — в степах, літо — в лісах,
А степи і ліси далеко.

Ї доходять до нас
Лиш його посланці —
Ластівка, сонце, вітер.
Та ще в очах твоїх скресне нараз
Щось безкрає, святкове, вічне...

2

В очах твоїх бачу літо:
Клеплють коси, косять трави,
Батько мій копа криницю,
Мати розстеля рядно.

Посідали вечеряти,
Сонце на мисках червоне,
Слухають вечірній спокій
Люди, звірі і дерева.

3

Кажеш: «Влітку спати гріх».
І йдемо по білій білі,
Все по місячному світлі.
Кажеш: «Влітку спати гріх».

4

Ти смієшся з мого суму,
Бо той сум крильми тріпоче.
Не було ще того літа,
Щоб мій сум не щебетав.

А як пада дощ розкішний
Перелетом, перескоком,
Задихається в тополях,
Розганяє галченят, —

О, тоді мій сум над гаєм
Озивається луною,
Й дрібно котяться по листю
Його срібні відголоски.

5

Блискавкою кульовою
Наше літо пролетіло.
Чи було воно зелене?
Чи було воно барвисте?
Знаю, що було високе
Вранці, в полудень, вночі.
Пахло сонцем і корою,
Курявою степовою,
І було роботи — море,
І було на серці свято,
Було золота багато,
Тиші, ласки й глибини.

ЗБІР ВІНОГРАДУ

День закарпатський. Збір винограду.
Давно мої очі на це торжество просились,
Давно вже рукам моїм забриніти хотілось
На вітрі тугім у сонячнім нетерпінні.

Ось гроно тихе, мов оленя народжене,
Йому на долоні моїй сні збуваються.
Я беру його, а лоза розгинається,
Мов жінка, що за новим плодом до сонця

горнеться.

Ось дівчата карпатські. Їхні губи
Щось шепочуть собі таке заповітне,
На обличчя пошерхлі
ще вдосвіта
Впала тінь Вакха, у них закоханого.

Пальці на їхніх руках ще пахнуть гноєм,
Ще з долонь не стерлась печать буденна,
А в очах уже радість того, що збудеться, —
Почалось торжество збирання.

І так весело й просто у вік двадцятий
Входить Вакх в традиційнім вінку і з келихом,
Щоб коріння тверде труда земного
Увінчати радістю виноградовою.

ГАРБУЗИ

Веселі білобокі насінини
Посипляться з шовкової хустини.
Розвидниться, зозуля закує,
Зап'ють дощем народження своє.
Засяє небо — гулі, гулі, гуленьки.
Потепліє ... Зазеленіє гудиння.
Між буйним листям вибухнуть квітки,
Хороші, та незаймано шорсткі.
Вітри весняні прийдуть залицятися,
Зітхати: «Любко, сонечко, дівчатко».
Настоють на закоханості трунок —
Терпкий, вогненний, довгий поцілунок.
«Коханко, квітко, сонячне дівчатко».
... І дужі крутолобі гарбузятка
Зухвало понесуть по всім городу
Свою козацьку небувалу вроду.
До самих меж гайнуть чумакувати,
По кварти сонця денно випивати.
Бешкетуватимуть собі, аж доки серпень
Змужнілим спокоем намле дозріле серце.

ОСІННІЙ ПЕЙЗАЖ

Коли в осінній день заходить сонце,
І хмари плинуть збуджено-багрянні,
І з кленів листя сиплеться додолу
На срібні дзвінкотілі полини,
Як степ жбурляє в простір горизонти,
А на узвишші вогнища-пожежі
У небо шлють розкрилених півнів, —
Мені здається: світ — велика кузня,
А ми всі ковалі і вогнелюби.
І в синю чашу з нашого ковадла —
Чумацький Шлях, Стожари, дальніх зір
Пурпурний клеїт.

* * *

У грудях голуб'ятко кублиться.
Що йому сниться?
Чого йому хочеться?
Хочеш? Заспіваю тобі про дощик.
Хочеш? Про сонечко.
Голуб'ятко, ясне безсоння,
Б'є крильцятами, тепле-тепле.
Хай і про дощик,
Хай і про сонечко.
Притулились до жінки двійко —
Синок і донечка.

* * *

Досвітки,
Зарошені,
Затуманені,
Мов розбуджені діти,
Ще сонні-сонні.
Котяться степом,
Протираючи
Ручками-лапками
Очі-роси.

* * *

Осінь завжди очей шукає,
Щоб раділи їй, щоб хвалили.
Мов дитина мала, довірливо
Викладає скарби небачені:
Жолудь, яблуко і горіх.

Отак серед зими соняшники насняться,
Храми золоті, медом зарошені,
В роті присмак заліза, голова гуде —
А тут полудень, пахуча бджолина розкіш.

Степ сухий, перегрітий озветься в мені,
Замелькає стежками, посадками, кущами
терновими,

І нічого дорожчого у цілім світі нема,
І благословенна курява, що пада на босі ноги.

Пелюстки шорсткі, теплі торкнуться губів,
Кинуся раптом, засміюся спросоння.
Яке це щастя, що в лікарнях міських
Сняться степові розкішні соняшники.

ДІДИ

Для щирого мовчання — щирі побратими.
Про те, як воювали, як сіяли й орали,
Про все, що їм боліло, що їм чуби білило,
Про все близьке й далеке — зійшлися і мовчать.

Тихо бавиться любистком
І радіє, мов дитина,
Що у неї є васильки,
Є спідниця і сорочка
З хрестиками золотими.

Наряжається, сміється —
Ну, щаслива наречена!
І клопочеться тим дивом
Од обіду до вечері.

Прийдуть сини — все навчає,
Як вбирати, де ховати,
Куди кого посадити,
Що зготує, як подати.

Втомиться, затихне, шепче
Щось до сина, щось від болю.
Покладе на ковдру руки,
Що за довгий вік узнали
Ціну ласці і роботі.

Так, наче вічно жити збираюсь, —
Книгу відкрити читать не спішу,
Слів, уже визрілих, не пишу —
Радість в мені безбережна грає.
Так, наче вічно жити збираюсь,
Здалека лиш на тебе дивлюсь,
Не кличу тебе, тобі не молюсь, —
Радість в мені безбережна грає.
Цього не візьмеш і не даси.
Тиша морська, росяний ранок.
Листя, каштан золотий, ліси.
Так, наче вічно жити збираюсь.

* * *

Хтось ненароком вимовить те слово.
Й воно тобі засяде в голові,
Дрібок чужої мови і розмови,
Загубиться, мов голка у траві.

Турботи, справи витіснять те слово.
Й не дивно те — воно тобі чуже.
Та пам'ять — хитрий комірник і змовник —
Його у закуті десь береже.

И коли ти, задоволений собою,
Чи успіхом, чи просто тищиною,
На мить запрагнеш миру і спокою,
Те слово-голка стиха так заколе.

І розворушить щось тривожне й давне,
Чогось таємного важке знання.
Фатальне слово. Невідь ким і нащо
Підкинуте тобі зозулєня.

ВЕСНЯНА ЕЛЕГІЯ

Приходить пора дивуватися —
Усе на світі римується,
Про все на світі пісні співаються,
І так багато дитячої мудрості.

Та найдивніші — сиві поети.
Дивляться на сонце, на ряст — і плачуть,
Плачуть, як бачать хмарку біленьку
Або вишню в біленькім платтячку.

І йдуть до матерів іще сивіших,
Як діти малі: що мучить? — самі не знають.
Кажуть: «Заспівай мені, а то вмру».
Мати бачить, що таки вмре, — й співає.

ПІГМАЛІОН

За міфом, Пігмаліон закохався
у творіння своїх рук — Галатею,
і на його прохання боги
оживили її.

Став дратівливим, замкнутим, скупим.
Він її ласку ніс, як хрест тяжкий,
А чисту віру, наче богохульство.
Вона ж сміялась, поралась по хаті
І мрамур цілувала і цвіла.
А другий той дививсь і посміхавсь.
А другий той не десь, — в його душі,
Не говорив нічого, посміхавсь,
І мрамур сипався, як бите скло.
Ну, що? Здобув?

Голівки, маски, торси, жести рук —
Все помертвіло, стало неживе
Від тої миті, о! Він звердо знав,
Від тої самої, як ожила вона!
Ну, що — здобув?
На чисту мрію хто сказав — моя?
Хто прагнув не молитись — володїть?
Не говорив нічого, посміхавсь.
Так буде з кожним!
І ні той, ні інший
В своїй розпуці вбогїй не помітив,
Як мрамур відтавав.
Лукаво й мудро
Сміялась жінка з відчаю і муки,
Вона була жива й любила.

МІКЕЛАНДЖЕЛО

Піднявши голову і звівши руки,
Вивільнюють огонь із власних жил,
Отой вогонь, що серце тобі спалить,
Як виходу у небо не даси.

Ця одержимість долі, ця хвороба —
Щомиті відділяти твердь від хлябі,
Щомиті з мертвого творить живе
І з кров'ю виривать потворні плями.

Тобі цей світ, як в першу мить творіння,
Тебе печуть його безкрилі муки.
Нехай гримить і підніма слабких
Твердого поступу цілюща музика.

Ти вже не з плоті, ти лиш руки й зір.
Як вісь, як стрижень, — твоя вперта воля.
І тільки так: ціна життю — життя!
І тільки так над хляб'ю й тванню зводиться.

* * *

Не боюсь забутись, боюсь не збутись.
Хай мене люди рано розбудять,
Хай покладуть на ковадло буднів,
Піднімуть молот — і будь, що буде.

Хай серце пізнає щасливий сміх,
Хай доля роздує ковальський міх,
Хай голос в горні здобуде гарт,
І хай на губи ляже смага.

РУСЬКІ БАЛАДИ

За літописом

Балада про вуздечку

Смеркло. Хвилі потемніли.
Гостро пахне диким вепром,
Чути регіт печенігів,
Коні вухами прядуть.

А над Києвом безсоння,
Мов тривожна срібна птиця,
Ольга з внуками малими
Вже котору ніч не спить.

І зійшлися люди руські,
Завтра їм на прою ставати,
Завтра голови зложити
За свій град, і рід, і кров.

Дати б знати Святославу,
Та стіною печеніги,
Й не проб'ється крізь ту стіну
Ні мале, ані старе.

І тоді встає хлопчина,
І бере якусь вуздечку,
І рече так: «Азь пренду».
Мати змахує сльозу.

А хлопчина вже подався
Отуди, де грім і гамір,
І пита по-печенізьки:
«Чи не бачили гніду?»

Чи гніду, чи воронену,
Біла зірочка на лобі.
Ось лишилася вуздечка,
Може, бачив хто, скажіть».

І сміються печеніги
Й пригосають його вепром,
Тільки він порти скидає
І бреде кудись в Дніпро.

А на другім боці вої
Білі лодії лаштують,
Хочуть знати, звідки крики
І чия то кров в воді.

Піднялись на стріли — стріли,
На мечі — мечі знялися,
І тікали печеніги
В розтривожені степи.

Сповістили Святослава:
«Ты чужея землі ищещи,
А своєя ся охабив».
І вертався Святослав.

І ховався вітер в хвилях,
Як ішов через пороги,
І пливла вуздечка в море,
І ревів старий Дніпро.

Весна літописця

Горицвіти зажаріли,
В небі жайвір обіззався,
Мабуть, треба вийти з хати
Та послухати весну.

Пахне грозами й дощами,
Літо диха близько й вогко,
І рука сама малює
Дивні знаки на полях.

Де на білому сувої
Твердо стало руське слово,
Вперше вбралось в панцир з літер,
Вперше вийшло в дальній світ.

Ось оцей рядок писався
В затяжну сльоту осінню,
Як клепали печеніги
За стіною казанки.

А оце мені повідав
Хитрий грек із-за Дунаю,
Якби князь про те дізнався,
Праву б руку одрубав.

Тут зійшлися нерозлучно
Свідки подвигу і зради,
Кров, пролита в гущі бою,
Й тихі сльози матерів.

Загули діброви руські,
І поля загомоніли,
Покотилась руська слава,
В грудях пеком запекла.

Та одхилиться фіранка,
І повіє вітер з лугу,
На широких підвіконні
Затуркочуть голуби.

І рука сама малює
Дивні знаки Зодіаку —
Хлопця з луком і стрілою,
Гарну дівчину в вінку.

Де тривожне слово руське
Вперше вбралось в панцир з літер,
Розцвіло кохання чисте,
Не питається — цвіте.

СМИРЕННИКИ

Вас приборкують будні в своїй суеті,
Ви — смиренники, де там! — ви майже святі,
Бо збороли в собі дерзновенну жагу,
Мов смолу придавили, задубілу, тугу, —
Вже не займеться, так і пролежить весь вік,
Домовина вогню, люба втіха калік.
Але ж згадка якась почне душу точить,
Ні забути не дасть, ні не дасть відпочити:
Міг дійти — не дійшов! Міг знайти — не знайшов!
Глянь — на серці твоїм слід чужих підшов.
Ось тоді заволаєш ти: годі, встаю!
Проклянеш тоді втомлену долю свою.
Люто вкрешеш вогню: вже була не була!
Та біда, що не займеться давня смола.

Смирєнники

* * *

Кожне слово має власну тінь.
Ось вона лягла мені на душу.
І хоч як — я вірю, що колись
Я її заговорити змушу.

Найсвітліше слово має тінь.
Стелється вона крізь наші долі,
Шелестить тополею у полі
І струмить з глибин у голубінь.

Навіть мертве слово має тінь.
Народилось, віджило, розтало.
Не ховалось в затишку, не спало.
Вивірило все в своїм житті.

Та бувають круглі і легкі,
Не збагнеш, відкіль вони беруться.
Нижуться, чіпляються, плетуться,
Смикають тебе на всі боки,

І заціпенієш сам не свій,
Мов позбавлений душі і тіла,
Коли хтось нашле на тебе рій
Бульбашок порожніх — слів без тіні.

* * *

Коли хвороба або втрата
Ламає буднів мирний хід,
Коли розлука або зрада
Лишає свій іржавий слід, —

Розгублений і нерішучий,
Мов інвалід без костилів,
Лиш власних наслухає шумів,
Щоб тільки власний біль болів.

Це згодом, з часом, як поволі
Затягнеться ячання ран,
За крихітку чужого болю
Він буде лізти на таран.

Це згодом, як відпустить душу
Йому нестерпний гострий сум,
Від співчуття він гори зрушить,
Повірить в щирість і красу.

А зараз, тихий, нерішучий
І безпорадний, мов дитя,
Він ладен з мосту, ладен з кручі
І в небуття, і в забуття.

ГОЛУБИ І МИРТИ

Еллі Іваніду-Белоянніс, поету,
революціонеру, дружині революціонера

I

Попливла підлога біла,
Стіни попливли і стеля,
І чотирикутник білий
Прямо дивиться на тебе.

Суне здалека щось біле,
Дайте ліру, щоб заграти,
Дайте арфу чи кіфару,
Та в руках не струни — грати!

Пальці твої, чулі, тихі,
Глядять ті зловісні струни,
Й протинають рабський спокій
Твого серця гнівні луни.

А з-за місячного мрева
Крізь чотирикутник мирний
Впали, наче диво хитре,
Голубок і гілка мирти.

2

А як глянути пильно
Крізь мirti білі,
То побачиш проміння,
Що в море збігло.
Як занурити руку
У воду глибоко —
Зупиняється серце,
Оглушене і осліплене.
Як зірватись вздовж берега
Назустріч вітру —
Прошептав чи почувось:
«Єдина, вірна».
Спалах сонця, море відбилось
В твоїх очах,
Кожна крапля — виноградинка
Чи сльоза щастя.
— За красу оцю вмерти не жалко.
Правда, рідна?
Греціє! Доле моя!

* * *

Коли хвороба або втрата
Ламає буднів мирний хід,
Коли розлука або зрада
Лишає свій іржавий слід, —

Розгублений і нерішучий,
Мов інвалід без костилів,
Лиш власних наслухає шумів,
Щоб тільки власний біль болів.

Це згодом, з часом, як поволі
Затягнеться ячання ран,
За крихітку чужого болю
Він буде лізти на таран.

Це згодом, як відпустить душу
Йому нестерпний гострий сум,
Від співчуття він гори зрушить,
Повірить в щирість і красу.

А зараз, тихий, нерішучий
І безпорадний, мов дитя,
Він ладен з мосту, ладен з кручі
І в небуття, і в забуття.

ГОЛУБИ І МИРТИ

Еллі Іоаніду-Белоянніс, поету,
революціонеру, дружині революціонера

I

Попливла підлога біла,
Стіни попливли і стеля,
І чотирикутник білий
Прямо дивиться на тебе.

Суне здалека щось біле,
Дайте ліру, щоб заграти,
Дайте арфу чи кіфару,
Та в руках не струни — грати!

Пальці твої, чулі, тихі,
Глядять ті зловісні струни,
Й протинають рабський спокій
Твого серця гнівні луни.

А з-за місячного мрева
Крізь чотирикутник мирний
Впали, наче диво хитре,
Голубок і гілка мирти.

2

А як глянути пильно
Крізь мirti білі,
То побачиш проміння,
Що в море збігло.
Як занурити руку
У воду глибоко —
Зупиняється серце,
Оглушене і осліплене.
Як зірватись вздовж берега
Назустріч вітру —
Прошептав чи почувлось:
«Єдина, вірна».
Спалах сонця, море відбилось
В твоїх очах,
Кожна крапля — виноградинка
Чи сльоза щастя.
— За красу оцю вмерти не жалко.
Правда, рідна?
Греціє! Доле моя!

Скелі, озера, ріки.
Руки селянські, серце горде,
Очі тихі і грізні.
Тут нам падать і зводитись,
Об гостре каміння різатись.
А над морем чайки
Промінням полірують хижі дзьоби,
А на березі цвітуть олеандри,
А на березі мирти і голуби.
А на березі двоє зморені,
П'яні од щастя, сонця і моря.

3

А як вслухатись у вуркотіння голуба,
Вчується хвиля тепла, що до ніг горнеться,
Вчується — хустка на вітрі має,
І десь близько ледь чутно співає мати:
«Посаджу тебе, дитинко,
У колыску з помаранчі,
І нехай гойдає вітер.
— Люлі, моя зірко рання.
Одірву тебе од серця,
Іди, шукай свою долю,
Бо у таких, як ти, доля
Не сидить ніколи вдома.
А сама дивитись буду,
Як мелькне в промінні раннім
Золота твоя колыска —
Половинка помаранчі».

А голуб вуркоче, а голуб вуркоче.
Що йому треба, чого він хоче?
Ой, ці фантазії буйні витвори
Злетілись, щоб серце із грудей вийняти.
Те море, той сад, мати в саду і літо
Були, щоб боліти мені, до смерті боліти.

4

Десь відлунюють кроки!
Де це? Мабуть, у скронях.
Шлях таких кроків

Рясно зрошений кров'ю.
То мені чується —
Собаки гавкають,
Поліцейські дубинки,
Натовпу неймовірний галас.
То мені чується пісня,
Гаряча, гортанна, таку пісню
Почуєш хіба в тюрмі та в концтаборі.
То мені чуються вірші.
Як мені з віршами бути?
Про щастя, любов і ненависть,
І горді вірші майбутнього.
Милий, не бійся, я вистою, милий,
Подивись, на бетонній плісняві,
На оцій підлозі тюремній, віками неситій,
Такі чисті, такі звичайні —
Білий голуб і гілка мирти.
Грати гострі, стіни бетонні,
Стеля, долівка, доля — і та з бетону!
Давить безжально, багатотонно.
Але серцю — так невагомо вільно.
Але серце — бентежно пише вірші.
Вся його воля — чотирикутник неба,
Вся його доля — щастя, любов і ненависть.

Грають на стінах місячні тіні,
Такі наївно-дитячі витвори мирні,
По долівці, по стелі, по руках і обличчю
Перебігають до ранку
Білий голуб і гілка мирти.

МИСТЕЦТВО

Подяка щира творцям народним

Вранці

Іде весна по леваді,
В неї плаття зарошене,
В неї очі як зірки.
Соловей згорів у листі,
Та це ж тільки у пташини
Крила більші, аніж тіло,
Серце більше, аніж світ!
... Весно, хто тебе не любить?

Серце проситься у мандри.
Завесніло, закипіло.
Хай ні хліба, ні одежі!
Хай ні тиші, ні кутка!
Відділя усі дороги
Через мармур, льон і глину.
Відділя у світ далекий
Моє серце полинуло.

Від Дунаю до Дону

На луках мантачать коси,
У лісі сокири гострять,
В полі чистять лемеші.
А увечері, як смеркне,
Як потупляться сокири,
Як впаде за обрій сонце,
Мов натовлене лоша, —
Руки зріжуть теплу гілку
Або вириють коріння,
І почнеться в грішнім світі
Великодна мить творіння.
Шкарубкі селянські руки
Скажуть чесній деревині:
«Дівчиною любив,
Молодицею любив,

Старою, ой, як любив,
А сказати не зумів.
А жив я не ради лісу,
І не ради плуга з полем,
І не ради трав п'янках.
Був у мене бог у серці,
Я не хочу, щоб помер».

Вийде тоді з деревини
Тиха, світла постать жінки,
Осяє світ добротою.

Стоятиме у музеї
Із табличкою простою
«Дружина невідомого скульптора».

Розвидніння

Ось приходить зріле літо,
Золота пора роботи,
І нема ціни хвилині
Цього щастя, цього болю.
Як митець у струни вдарить,
Як розімне в пальцях глину,
Як розкрає мертвий мармур,
Як торкнеться полотна —
Очі дивляться і бачать,
Руки сміють і уміють,
Серце зна, що неможливо
Буть вогнем і не горіть.
Білі ночі фантастичні,
Ідеал матеріальний,
Хто з людей дерзав руками
Дотягнуться до краси?!
Входять Леся, Ольга, Ванда,
Ясні постаті жіночі.

Гей, хто в лузі, озовися!
Але ж ні — митець і світ.
І немає більш нікого,
Хоч кричи — не докричимося.
Хоч зови — не дозовешся.
Тільки так — митець і світ!

* * *

А над степом сонце сходить —
Скупане лоша небесне.
Раз копитцем, два копитцем,
Так поволеньки-поволі
Заірже і побіжить.

Гей, хто в лузі, озовися!
Аде ж ні — ніде нікого,
Тільки степ береться димом,
Спека. Вітер тихий-тихий.
Та ще серце майоріє,
Гей, хто в лузі?..

* * *

Осуди — не остуди.
Заважка моя любов.
Хіба тільки ти втомився?!
Що важке — те всім важке.

Хочеш? — буду танцювати!
Хочеш? — буду говорити!
Я не знаю, що робити
Тим, в кого любов важка.

ШИПШИННА

Поклянусь, що не любила.
Перехворію й забуду
Колючки твої і квіти.
О шипшино, доле вільна! —
Ні для степу, ні для вітру.
У тобі весна пекуча
І кохання смуток білий.

* * *

Коли серце болить,
А говориш чужими словами,
І не знаєш кому,
І не відаєш, нащо сказав,
Сам для себе чужий,
Сам до себе глухий і байдужий,
Хоч би вже закричав,
Хоч би вже покотилась сльоза.

І не дивишся в очі,
Так, наче нікому не віриш,
І біда твоя вперта,
Яксь по-жебращьки німа.
Безпорадно стихають
Круг тебе дерева і звірі,
І нічого страшнішого
В цілому світі нема.

понесе тебе над світом.
А з пташиного польоту
Все здається незвичайним.

Де ще вчора ти ходив,
З ким ще вчора говорив,
Віддаляється раптово
І в сліпучому промінні
Оголяється нещадно,
Все — що світло, все — що тінь.

І от знов ти на землі.
Ходиш. Дивишся. Смієшся,
Все, як завжди, як колись.
Те, що сіре, — просто сіре.
Те, що біле, — просто біле.
Й тільки ти тому не віриш,
Бо з пташиного польоту
Бачив все таким, як є.

* * *

В очі глянуть — шлях до серця скоротити!
В очі глянути — збагнути і простити!
В очі глянути — звестися і піти,
Враз повіривши в нові світи.

Очі вперті, очі насторожі,
Ці воротарі й поводитири
Наші душі стережуть і водять
В нетрях бездоріжжя і доріг.

В очі глянуть — в інший світ пірнути!
Ким? Коли? До кого? — повернутись!
І щоразу ми тамуем подих,
Мов на подвиг, зважившись на погляд.

* * *

Коли втомлюються від болю —
Обличчя
Застигають в маску.
Маски бувають
Веселі,
Печальні,
Сумні.
Та трапляється часом,
Що з-за маски
Прозирає знайоме
Обличчя
І підморгує хитро.
Зрадники завжди плутають
Найпростіше —
Хитрість вважають розумом,
Підлість — мудрістю.

* * *

Птахи не гойдають своїх
Пташенят.
Вони народилися з крилами
И так чи інакше,—
Колись полетять.
Людина ж коліскою вибачається
Перед своїм немовлям:
Люлі-люлі, лети...
Люлі-люлі, прости...
І ми летимо.
Спершу в колісці,
Тоді уві сні.
А затим — повесні.
А вже там — як кому поведеться.
І лиш той,
Хто довіку в собі не приспить
Дароване матір'ю
Відчуття крилатості,
Той полетить.
Як би там не було, —
Все одно полетить!

З М І С Т

Щоб між мною і словом...	3
По Дніпру	4
На лезі тривоги. <i>Диптих</i>	6
Мати	7
Свіжістю віє, пахне земля...	10
Люблю, як за стіною діти сплять...	10
Літо	11
Збір винограду	13
Гарбузи	14
Осінній пейзаж	14
У грудях голуб'тко кублиться...	15
Досвітки...	15
Осінь завжди очей шукає...	15
Отак серед зими соняшники насняться.. . . .	16
Діди	17
Стара в лікарні	17
Так, наче вічно жити збираюсь...	17
Хтось ненароком вимовить те слово...	18
Весняна елегія	18
Пігмаліон	19
Мікеланджело	20
Не боюсь забутись, боюсь не збутись...	20
Руські балади. <i>За літописом</i>	21
Балада про вуздечку	21
Весна літописця	22
Смиренники	24
Кожне слово має власну тінь...	25
Коли хвороба або втрата...	26
Голуби і мирти	27
Мистецтво	30
Вранці	30
Від Дунаю до Дону	30
Розвидіння	31

А над степом сонце сходить...	32
Осуди — не остуди...	33
Шипшина	33
Коли серце болить, а говориш чужими словами...	34
Треба мати вперту мрію...	35
Вихор, вихор...	35
В очі глянуть — шлях до серця скоротити!.. . . .	36
Коли втомлюються від болю...	36
Птахи не гойдають своїх пташенят...	37

Александра Прокофьевна Ковалева

СТЕПНЫЕ ОЗЕРА

Стихи

(На украинском языке)

Харьков, «Прапор»

Ковальова О. П.

К56 Степові озера: Поезії. — Х.: Прапор,
1982. — 39 с.

Олександра Ковальова народилася 1948 року на Во-
рошиловградщині. За фахом вона філолог, викладає іно-
земну мову в Харківському сільськогосподарському ін-
ституті. «Степові озера» — її перша книжка. В ній лірич-
ні роздуми про минуле, про сьогоднішній день.

84Ук7

К 70700-011
М218(04)-82 43-82. 4702590200

Редактор О. М. Уліщенко
Художній редактор А. С. Трофименко
Технічний редактор В. Я. Козинченко
Коректор Н. Є. Долженко

Інформ. бланк № 1076

Здано до набору 25.12.81. Підписано до друку 29.01.82. БЦ 08529.
Формат 70×90^{1/20}. Папір друк. № 1. Гарнітура літературна.
Друк. високий. Ум. друк. арк. 1,46. Ум. кр. відб. 1,61. Обл.-вид.
арк. 1,60. Тираж 3000. Зам. 1673. Ціна 20 к.

Видавництво «Прапор», 310002 МСП,
Харків-2, вул. Чубаря, 11.

Харківська міська друкарня № 16. Харків, 3, Університетська, 16.